

ORANG UTAN – LEŚNY CZŁOWIEK

Wojciech Biedrzycki (Kraków)

Orangutany są nadrzewnymi małpami człeko-kształtnymi, prowadzącymi dzienny tryb życia, nocie (12 godz.) spędzają na w koronach drzew. Rodzinne grupy prowadzi samica. Małpy te zamieszkują w dwu niewielkich, izolowanych populacjach na Borneo i Sumatrze. Borneańska (*Pongo pygmaeus*) populacja liczy orientacyjnie od 45 do 70 tysięcy osobni-

Ryc. 1. Strażnik parku Semenggoh instruuje zwiedzających jak mają się zachować w stosunku do małp. Fot. W. Biedrzycki

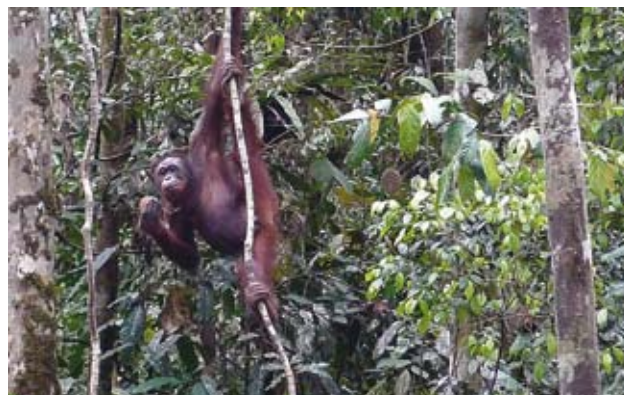
ków, sumatrzeńska (*Pongo abelii*) – niewiele ponad 7 tysięcy. Orangutany są gatunkami zagrożonymi, w tym *Pongo abelii* – krytycznie. Powierzchnia tropikalnych lasów deszczowych – siedlisko tych małp, ciągle maleje w wyniku ich wyrębu i wypalania na Borneo i Sumatrze. Innym powodem spadku populacji orangutanów jest uprowadzanie małych na sprze-

Ryc. 2. Samiec *Pongo pygmaeus* smakuje owoce dostarczone przez "parkowych" Fot. W. Biedrzycki

daż, zazwyczaj połączone z zabijaniem matek. Tak jak inne małpy człekokształtne orangutany są istotami wysoce inteligentnymi, są przyjaźnie nastawione i najmniej agresywne spośród małp. Służba parkowa w charakterze ostrzeżenia jednak okazuje fotografie

śladów ukąszeń na kończynach ludzkich dokonanych przez te przyjazne stworzenia. Na Borneo utworzono trzy ośrodki adaptacyjne służące ochronie i podtrzymaniu żywotności ginącego gatunku małp człekokształtnych – orangutanów. Dwa z nich znajdują się w malezyjskich stanach – północnowschodnim Sabah (w pobliżu wioski Sepilok) i północnozachodnim

Ryc. 3. Owoce dostarczane przez ludzi są ulubionym smakołykiem. Fot. W. Biedrzycki

Sarawak (w otoczeniu wioski Semenggoh), jeden jest w części indonezyjskiej wyspy – Kalimatanie.

Z Kuchingu – stolicy malezyjskiego stanu Sarawak jest bardzo blisko (niespełna 30 km) do rezerwatu Semenggoh, gdzie „leśni ludzie” (tak w języku malajskim określane są te małpy) są przystosowywane przez służbę parkową do życia w stanie dzikim.

Ryc. 4. Portret *en face*. Fot. W. Biedrzycki.

Wybrałem się więc, aby wraz z innymi turystami przyglądać się z bliska orangutanom w czasie, gdy służba parkowa dokarmia małpy różnymi smakołykami. Orangutany żyją w lesie deszczowym, gdzie ich rodziny każdego dnia budują nowe gniazda z gałęzi w koronach drzew i tam spędzają noc. Młode

w rezerwatach są przez pięć lat „wychowywane” z ludzką pomocą, aby potrafiły później samodzielnie

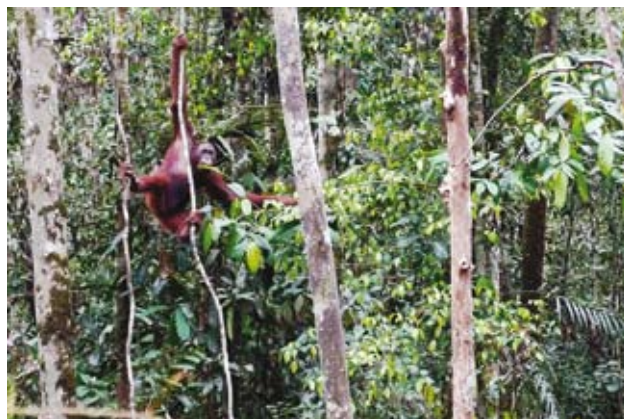

Ryc. 4. Do punktu dożywiania przybywają kolejni stołownicy. Dwa orangutany – młode orangutany pokazują długość swoich rąk (dochodzą do 2,5 m rozpiętości). Fot. W. Biedrzycki.

Ryc. 5. Młody samczyk przygląda się z zadumą gościom ośrodka rehabilitacyjnego. Fot. W. Biedrzycki.

żyć w dżungli. Jednakże, pomimo podjęcia życia w trybie „dzikim”, wszystkie małpy, pojedynczo lub

Ryc. 6. Zjadacz liści – naturalne, leśne pożywienie, jakim są liście najlepiej smakuje. Fot. W. Biedrzycki.

rodzinami, pojawiają się w zwyczajowych miejscach dokarmiania, aby otrzymać smakołyki, choć „małpiego” pożywienia (owoce, liście, termity, jaja ptaków) nie brakuje w tropikalnym lesie deszczowym. Podobno dzikie orangutany odwiedzają ośrodki adaptacyjne prowadzone przez ludzi, nawiązując kontakt z młodymi, pomagają im w powrocie do życia w naturze.

OBSERWACJE MAŁP Z RODZINY MAKAKOWATYCH W GAMBII

Anna J. Jasińska (Los Angeles, Poznań)

Tej wiosny uczestniczyłam w wyprawie badawczej do Gambii w Afryce Zachodniej. Jej celem były badania genetyczne populacji koczkodana zielonego (zwanego też koczkodanem zielono-siwym lub afrykańską małpą zieloną (*Chlorocebus aethiops sabaeus*). Gatunek ten należy do rodziny małp makakowatych z nadrodziny małp Starego Świata. Koczkodan zielony jest bardzo liczny i szeroko rozpowszechniony w Afryce podsaharyjskiej, a także na trzech karaibskich wyspach w Ameryce Środkowej. Dostępność dużej metapopulacji tego gatunku, ciekawa biologia i bliskie pokrewieństwo z człowiekiem sprawiają, że koczkodan zielony jest atrakcyjnym modelem do badań genetycznych związanych z chorobami człowieka. W naturalnych populacjach koczkodana zielonego, można prowadzić nieinwazyjne badania licznych cech i ich związków z sekwencją genetyczną w celu identyfikacji warunkujących je genów.

Współczesne badania genetyczne, zarówno człowieka jak i organizmów modelowych, nie koncentrują się na cechach pojedynczych organów czy układów, ale raczej poszukują związków funkcjonalnych między różnymi układami organizmu, jego naturalną mikroflorą i środowiskiem zewnętrznym. W naszych badaniach koncentrujemy się na analizie materiałów które dają wgląd w działanie różnych układów, zwłaszcza tych związanych funkcjonalnie z infekcją wirusem HIV u człowieka i rozwojem AIDS. Koczkodan zielony jest bowiem szczególnie interesującym modelem do badań nad AIDS gdyż, podobnie jak inne gatunki małp afrykańskich, jest powszechnie zainfekowany wirusem SIV, który wywodzi się od tego samego przodka co ludzki wirus HIV wywołujący u człowieka AIDS. W odróżnieniu jednak od infekcji HIV u człowieka, infekcja koczkodana zielonego specyficznym dla niego wirusem SIV nie prowadzi